

Aymuray killa 2012 wata

Qhichwata yachaqarikunapaq

12
chunka
iskayniyuq

RURI

Phanikunata yachaqarisun _____ 3

Kaltapi Punku llaqta _____ 8

Imatataq kunan yachaqarisunchik?

Kunan kutipiq sapa
p'unchaw ruwaykunata ima
phanipichus ruwanchik,
chaypaq phanikunata chanta
chininikunata apaykachayta
yachaqarisunchik.

WiñayPacha

Bolivia Suyu Yachay Kamachina Wasip sapa iskay
qanchischaw qhichwa simi yachachiynin.

Yachay Kamachina.

Ñawra Kawsaypura Rimaykuna Kamachina T'aqa.

Av. Arce Nº 2147

Karu rima: 2442144 – 2442074

e-mail: winaypacha@minedu.gob.bo

Yachay Kamachiq:	Roberto Aguilar Gómez
UPIIP Umalliq:	Walter Gutiérrez Mena
Purichiqkuna:	Aurora Quinteros Samuel Yanaje Yarvi
Qillqaq:	Juan Revollo Valencia
Yanapakuq:	Jessica Lastra Vargas
Phutukuna:	Juan Revollo Valencia (2011)
P'anqap uyan:	Ch'isi mikhu. J.R.V. (2009)
Siqichaq:	ORURO Artes Gráficas s.r.l.
Ñit'iq:	

La Paz - Bolivia 2012

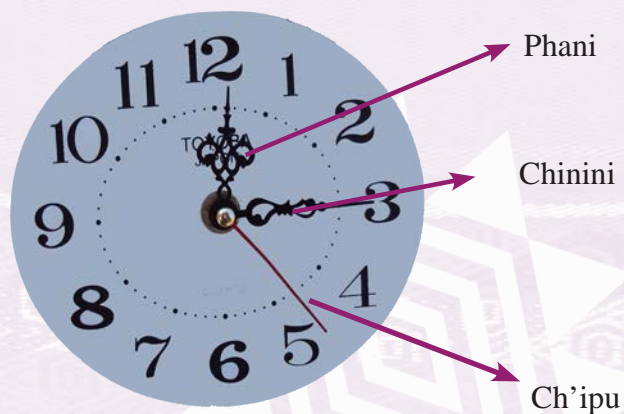
Phani apaykachaymanta

Unayqa mana kikin yupaykunawanchu
pachata yachanapaqqa
apaykachakuq, astawanpis paqarin
ch'askata qhawana kaq, manaraq
p'unchawyarqamuchkaptin uywakunap,
p'isqkunap ch'aqwayninkutapis
uyarina kaq. Tata Inti llusqsimuptinñataq
p'unchaw kasqanta yachana kaq, Inti
chinkaykusqanwantaq tuta kasqanta
yachana kaq. Khuskan p'unchawqa
Inti kikin patanchikpi kaptin,
chaymantaqa sukhayayña. Kunan
kutikunapiqa kayjinamantaqa ayllu
llaqtakunapi tatakuna mamakunallaña
apaykachanku, wak laya kawsaykuna
chayamuwasqanchikrayku chantapis
waynakuna sipaskuna ujinamanta
kawsayta jap'iqasqanchikrayku imaqa,
tukuy tiqsimuyupijina, yupaykunawan
phanikunata apaykachanchik. Phani,
chinini imaqa kastillapi kikillantaq,
astawanqa imaynata rimakuynin
ujinamanta kanman. Ñawpa tatakuna
mamakunaqa p'unchawtawan
tutallatawan apaykacha kanku.
Chayrayku imapis iskaypuni ñinku.

Jinapi Ispañamanta runa chayamuptin
kastilla kawsayman kawsayninchikta
k'askachinchik. Chayraykutaq, phani,
chinini, ch'ipu ñispa apaykachanchik.
Khuskan phani chanta kimsa chunka
chininimanta suqta chunka chininiman
chayanapaqqa iskay layamanta
apaykachakuyniyuq: kay 5:30 "phichqa
phani kimsa chunka chininiyuq"
ñikunman, jinapis "pichqa phani
khuskanniyuq" ñiypis allillantaq; 5:40
"phichqa phani tawa chunka chininiyuq"
ñikunman, jinapis "iskay chunka
chinini suqta phaniman t'aqan" ñiypis
apaykachakullantaq.

Phanikunata yachaqarisun

Intiwatanata qhawarispa sutikunata riqsinachik.

1 Phanita ñawiriyta amañarisun.

Jisq'un phaniña.

Chunka jukniyuq phani chunka phichqayuq chininiyuq.

Chunka iskayniyuq phani chunka chininiyuq.

Chunka iskayniyuq phani kimsa chunka chininiyuq. Chunka iskayniyuq phani khuskanniyuq.

Phichqa phani chunka phichqayuq chininiyuq.

Suqta phani kimsa chunka chininiyuq. Suqta phani khuskanniyuqña.

Juk phani tawa chunka chininiyuq. Iskay chunka chinini iskay phanipaq.

Chunka jukniyuq phani tawa chunka chininiyuq. Iskay chunka chinini chunka iskayniyuq phanipaq.

Qanchis phani phichqa chunka phichqayuq chininiyuq. Phichqa chinini pusaq phanipaq.

2 Tapuykunaman kutichiykunata ñawirisun.

Ima phanitataq
yaku q'uñita upyanku?

Qanchis phani khuskanniyuqta
yaku q'uñita upyanku.

Ima phanitataq
mikhunata mikhun?

Chunka phani khuskanniyuqta
mikhunata mikhun.

Ima phanitataq puñunku?

Jisq'un phani tutayayta
puñunku.

3 Ima phanitataq kay ruwaykuna qhatirin? Yuyayniykimanjina kutichiy.

_____ta
ch'uñuta mayllan.

_____ta
wayk'un

_____ta
mikhunata qaran.

4 Wasiykipi ruwaykunamanta phanikunawan junt'achiy.

Ima phanitataq jatarinkichik?

Ñuqaykuqa _____ phanita jatariyku.

Ima phanitataq yaku q'uñita upyankichik?

_____ phanita yaku q'uñita upyayku.

Ima phanitataq chawpi p'unchawpi mikhunkichik?

_____ mikhuyku.

Ima phanitataq puñukapunki?

Ñuqaqa _____ tutayaymanta puñukapuni.

5

Awtup llusqsinan phanita ñawirinachik.

Ima phanitataq La Pazmanta
P'utuqsiman awtu llusqsin?

Ima phanitataq Quchapampamanta
La Pazman awtu llusqsin?

Ima phanitataq Quchapampaman llusqsin?

6

Ima phanichus kanqa chayta junt'achiy.

Jisq'un phani paqariyninmanta.

Juk phanimantawanqa _____ phani kanqa.

Phichqa phani khuskanniyuq sukhayayninmanta.

Kimsa phanimantawanqa _____ phani khuskanniyuq kanqa.

Kimsa phani khuskanniyuq sukhayayninmanta.

Tawa phanimantawanqa _____ phani khuskanniyuq kanqa.

Phichqa phani kikinpi paqarinninmanta.

Iskay phanimantawanqa _____ phani kanqa.

Qanchis phani khuskanniyuq ch'isinmanta.

Khuskan phanimantawanqa pusaq phani kanqa.

Pusaq phani tawa chunka chininiyuq paqarinninmanta.

Iskay chunka chininimantawanqa _____ phani kanqa.

"Kanqa" rimachiqqa qhipa
pachapi ruwaykunawan
apaykachanapaq".

7

Kay juch'uy qillqata allinta ñawirinachik.

Ñuqap sutiya Angel Condori. Ñuqaqa Witichi
llaqtapi tiyakuni. Sapa p'unchawqa suqta-
phani paqariyninmanta rikch'an. Suqta phani
khuskanniyuqtataq jatarikuni. Qanchis phanita
yachaywasiman kachaykukuni, pusaq phani chunka
phichqayuqtaqa yachanawasimanña yaykuni.
Juk phani sukhayayta yachaywasimanta llusqimuni.
Wasiymanqa iskay phani khuskanniyuqta chayani.
Sapa suqta phani sukhayaytaqa mamay llamt'aman
kachawan. Pusaq phanita tataywan mamaywan
wayrasimita uyariyku. Khuskan phanimantawanqa
ch'isi mikhuyta mikhuykuytawan puñuq ripuni.

8

Ñawirisqaykimanjina, phanikunata chantapis pachanta junt'achiy.

Phani	Paqarin	Sukhayay	Tutan
6.00	rikch'an		

9

Sapa juk rimayta ñawirispa llaqtapi llamk'aymanjina phanikunata yupaypi qillqay.

Payqa pusaq phani khuskanniyuqta llamk'ay yaykun.

08 : 30

Ñuqaqa qanchis phani khuskanniyuqta yachaywasiman rini.

Mamayqa chunka phani khuskanniyuqta mikhunata wayk'ayta qallarín.

Bolivia Kamachiqqa phichqa phanita llamk'ayta qallarín.

Khuskan p'unchawtaqa tukuy llamk'aqkuna samarinku.

Chunka iskayniyuq phani khuskanniyuqta mikhunata qaran.

Iskay phani khuskanniyuq sukhayayta tukuy llamk'aq kutiykunchik.

Qanchis phani tutata ch'isi mikhuyta mikhuyku.

Kunan, qayna, q'aya p'unchawpa p'akikuynin

Qayna p'unchaw	Kunan p'unchaw	Q'aya p'unchaw
Qayna paqarin	Kunan paqarin	Q'aya paqarin
Qayna sukhayay	Kunan sukhayay	Q'aya sukhayay
Qayna tuta	Kunan tuta	Q'aya tuta

Kaltapi Punku Ilaqta

Arminda Uño Ortiz

Mayk'a Kaltapi Ilaqtakunataq tiyanri?

Kaltapi Ilaqtitaqa P'utuqsi José María Linares, Municipio Caiza "D", jap'iypi tarikun. P'utuqsi Ilaqtamanta 65 tawak'uchu waranqa thatkipi, Tarijaman riypi kachkan.

Unayqa Kaltapi Punku sutiyuqlla kasqa ñin. Chaytaq jatun jap'inyuq achkha runayuq imataq kasqa. Juk pachaqa yakurayku chanta tarpuy jallp'akunarayku ima ch'ampaykuna rikhuriyusqa. Chay jawataq runaqa manchayta maqanaykukusqanku. Jinata qhawaspataq kuraqkuna tantakusqanku. Chaypiqa ch'aqwarisqanku, rimanarikusqanku t'ukurisqanku ima. Jinamantataq Kaltapi Punkutaqa iskayman kutirpachisqanku. Chaymantapacha Kaltapi jallp'akunapiqa iskay Ilaqta tiyan: Kaltapi Bajo (Ura Kaltapi) chanta Kaltapi Alto (Pata Kaltapi). Jaqay kutimantapachataq manaña jayk'aq ch'ampaykuna kananpaq, iskay yachay wasikunata mañarikusqanku, achkha runa puraqpí chantapis karu juk yachaywasillaman rinapaq kasqanrayku.

Jinapis, Pata Kaltapipiqa ch'ampaykunaqa kallasqapuni. Chayraykutaq juk jumpina wasita ruwasqanku, Ura Kaltapipitaq, jaqay 1937 watapi, Raúl Pérez kamachisqanmanjina, wawqin Elizardo Pérez Warisata Ayllu Yachaywasi sayarichiq kamachisqanta qhatispa, juk yachaywasita ruwasqanku.

Yachaywasiykip paqarisqanta siqispa manaqa qillqaspa riqsichiy.

Imaynataq kay yachaykuna rikch'arisunki?
Kay winaypacha@minedu.gob.bo,
aquinteros@minedu.gob.bo
kaqkunaman qillqarimuy.